

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเชิงคุณภาพฉบับนี้ เป็นการศึกษาถึงรูปแบบการทำกิจกรรมธรรมชาติเพื่อการพึ่งตนเองของกลุ่มสันติอโศก โดยเลือกชุมชนศรัทธาอโศก อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นกรณีศึกษา ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษารูปแบบการทำกิจกรรมธรรมชาติ และศักยภาพในการดำเนินงานเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนศรัทธาอโศก อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งตนเองของชาวชุมชนศรัทธาอโศก อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนศรัทธาอโศก อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ ตลอดจนรับทราบเกี่ยวกับการหาแนวทางแก้ไขซึ่งดำเนินการโดยชุมชนเอง

ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการแบบเจาะลึก ตลอดจนการศึกษาเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของชุมชน จากการศึกษาสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

สภาพทั่วไปของชุมชนศรัทธาอโศก

ชุมชนศรัทธาอโศกตั้งอยู่หมู่ที่ 15 บ้านกระแซงใหญ่ ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ มีเส้นทางเข้าสู่ชุมชน ซึ่งแยกจากทางหลวงจังหวัดสายศรีสะเกษ - กันทรลักษณ์ เป็นถนนลูกรัง มีระยะทางประมาณ 300 เมตร

ชุมชนศรัทธาอโศกมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างจากชุมชนภายนอกทั่วไป คือ เป็นชุมชนของชาวพุทธที่รักษาศีลอย่างเคร่งครัด อนุรักษ์ความเป็นไทยสูง และถือว่าการทำงาน คือ การปฏิบัติธรรม โครงสร้างของชุมชนประกอบไปด้วย 3 ส่วนที่สำคัญคือ บ้าน พุทธสถาน (วัด) และโรงเรียน บ้าน และโรงเรียนอยู่ในความดูแลของฝ่ายฆราวาส พุทธสถานอยู่ในความดูแลของฝ่ายสงฆ์ บุคลากรในชุมชนกว่า 300 คน ประกอบไปด้วยสมณะ 9 รูป ผู้บริหารหรือตัวหลัก 15 คน อุดมศึกษา 17

คน เด็กนักเรียน 268 คน ผู้ใหญ่ทั่วไปและคนวัดชายหญิงอีกประมาณ 50 คน ซึ่งมีมาจากทุกภาคของประเทศไทย แต่มากกว่า 90 % เป็นคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตั้งแต่กำเนิด แม้แต่ละคนจะมีพื้นฐานชีวิตที่แตกต่างกัน แต่เมื่อมาอยู่รวมกัน ความสัมพันธ์ก็ดำเนินไปเสมือนญาติพี่น้อง มีการพึ่งพาอาศัย ร่วมแรงร่วมใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา โดยคำนึงถึงส่วนรวมและคนหมู่มาก มากกว่าเวลาและความสุขส่วนตัวที่แต่ละคนพึงจะได้

โรงเรียนสัมมาสิกขาศีระะอโศกเปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาตอนปลายปีที่ 6 หลักสูตรที่ใช้ยังเป็นของกรมวิชาการ เด็กนักเรียนส่วนใหญ่เป็นลูกหลานของญาติธรรม ซึ่งได้รับการคัดเลือกแล้วว่าสามารถใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนแห่งนี้ได้ เมื่อไม่มีการใช้เงินภายในชุมชน เด็กๆทุกคนจึงต้องทำกิจกรรมในการผลิตเพื่อการพึ่งตนเองควบคู่ไปกับการเรียนหนังสือ เวลาทำการเรียนการสอนปกติแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ 04.00 - 05.00 น. และ 12.00 - 14.30 น. กิจกรรมเพื่อการพึ่งตนเองมี 38 ฐานงาน คือ ฐานโรงครัว ฐานอาหารเสริม ฐานเก็บผัก ฐานพลังงานเชื้อเพลิง ฐานฟืน ฐานบวร ฐานศาลา ฐานบรรพชน ฐานห้องสมุด ฐานห้องเครื่องมือ ฐานโรงจักร ฐานจักรสาน ฐานช่าง ฐานขยะ ฐานอโรคยา ฐานยาดี ฐานแชมพู ฐานแปรรูป 1 ฐานแปรรูป 2 ฐานโรงสี ฐานขึ้นข้าว ฐานบีบน้ำมัน ฐานรำนน้ำใจ ฐานพลังชีวิต ฐานเพาะชำ ฐานปุ๋ย ฐานผลิต ฐานต่อเชื้อ ฐานเขียนเชื้อ ฐานเปิดดอก ฐานเพาะเห็ดฟาง ฐานสวนสร้างดิน ฐานสวนรวมบุญ ฐานสมุนไพร ฐานป่ายา ฐานกลีกรรรม ฐานไร่ และฐานข้าเบ็ง การปฏิบัติงานในฐานงานต่างๆ จะใช้เวลา 2 ช่วง คือ 06.15 - 08.30 น. และ 14.45 - 16.30 น.

ด้านความเป็นอยู่ทั่วไปนั้น ชาวบ้านจะพักในเขตหมู่บ้าน โดยนักเรียนหญิงจะพักรวมกันที่ศาลาไขลงคุณ ส่วนนักเรียนชายจะพักกระจายกันอยู่ตามบ้านเรือนที่ไม่มีคนอยู่ประจำ สมณะจะพักที่กุฏิส่วนตัว และคนวัดชายหญิงจะแยกกันพักที่บ้านชาวหินฟ้าและบ้านชาวดิน ซึ่งอยู่ในเขตพุทธสถาน ในการทำกิจกรรมต่างๆ นอกเหนือจากการลงงานตามฐาน จะทำโดยพร้อมเพรียงกัน เช่น การรับประทานอาหาร การขึ้นศาลาฟังธรรม การเช็ดศาล การซุ้มทรัพย์ เป็นต้น

รูปแบบการทำกิจกรรมธรรมชาติ

จากการที่ชุมชนศีระะอโศกเป็นชุมชนของผู้รักาศิล ปฏิบัติธรรม และรับประทานอาหารมังสวิรัต การทำกิจกรรมธรรมชาติของชุมชน จึงมุ่งไปที่กิจกรรมเพาะปลูกพืชเพียงอย่างเดียว โดยไม่มีกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ควบคู่ไปด้วย การเพาะปลูกตั้งแต่ยุคเริ่มแรกจนถึงปัจจุบัน เป็นไปในลักษณะของการผสมผสานระหว่างพืชหลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน โดยปล่อยให้เจริญเติบโตตามธรรมชาติ และเข้าไปแทรกแซงให้น้อยที่สุด ชนิดของพืชที่ปลูกกันอยู่ คือ พืชที่ต้องกินต้องใช้ในชีวิตประจำวัน

เช่น พืชผัก ผลไม้ พืชตระกูลถั่ว ข้าว สมุนไพร โดยปลูกให้มากที่สุดในพื้นที่ที่มีอยู่ และหมุนเวียนกันไปทั้งปี เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการในการอุปโภคบริโภคของชาวชุมชนทุกคนเป็นอันดับแรก ส่วนการผลิตหรือแปรรูปเป็นสินค้าออกสู่ภายนอก เพื่อนำเงินเข้าสู่ชุมชน เป็นเรื่องรองที่จะคำนึงถึงในภายหลัง

หลักกิจกรรมธรรมชาติทั้ง 4 ประการ ซึ่งชาวชุมชนปฏิบัติกันอยู่ ประกอบไปด้วย

1. การไม่ไถพรวนดิน
2. การไม่ใช้สารเคมีกำจัดแมลง
3. การไม่ใส่ปุ๋ยเคมี
4. การไม่กำจัดวัชพืช

ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดเกษตรกรรมธรรมชาติ ของมาซาโนบุ ฟูกูโอกะ ชาวนานักปรัชญา ผู้ประสบความสำเร็จชาวญี่ปุ่น แต่ได้นำมาดัดแปลง จนเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตในชุมชนสีเขียว ชาวชุมชนมองว่าการไถพรวนดิน การใช้สารเคมีกำจัดแมลง การใส่ปุ๋ยเคมี และการกำจัดวัชพืช ซึ่งส่งผลกระทบต่อภายนอกส่วนใหญ่ปฏิบัติกันอยู่ เป็นการกระทำที่ไม่สอดคล้องกับธรรมชาติ ส่งผลในด้านลบทำให้ธรรมชาติเสียสมดุล และสิ่งตกค้างจากสารเคมีทางการเกษตร ก็เป็นพิษเป็นภัยกับผู้บริโภคทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพราะธรรมชาติมีกลไกการทำงานอันสมบูรณ์แบบซ่อนอยู่ในตัวเองอยู่แล้ว โดยดูตัวอย่างจากป่าตามธรรมชาติ ที่มีพืชหลากหลายชนิดขึ้นปะปนกันไป ต้นไม้แต่ละต้นสามารถเจริญเติบโต สูงใหญ่ได้ โดยไม่ต้องพรวนดินใส่ปุ๋ย และไม่ปรากฏว่ามีโรคหรือแมลงศัตรูพืชชนิดใด ทำลายป่าไม้ให้เสียหายทั้งป่าได้ ชาวชุมชนจึงเรียนรู้วิธีทำกิจกรรมให้ใกล้เคียงกับสภาพตามธรรมชาติมากที่สุด

การที่ชาวชุมชนไม่ไถพรวนดินก่อนหรือหลังทำการเพาะปลูก เพราะเห็นว่าในพื้นที่ดินมีกระบวนการไถพรวนเกิดขึ้นในตัวเองอยู่แล้ว โดยการชอนไช แทรกซอนของรากพืช และสัตว์เล็กๆ เช่น ไส้เดือน จุลินทรีย์ ที่อยู่ในดิน การไถพรวนที่ไม่ได้เป็นไปตามกลไกธรรมชาติ เช่น การใช้รถแทรกเตอร์ไถปรับที่ดิน ย่อมเป็นการทำลายความสมดุลที่มีอยู่แล้วให้สูญเสียไป การไม่ใช้สารเคมีกำจัดแมลง เพราะไม่ต้องการทำลายสิ่งมีชีวิตชนิดใดๆ เพื่อการยังชีพของตน ทางเลือกที่ถูกต้องมีอยู่แล้ว คือ ปลูกพืชหลากหลายชนิดผสมผสานกันไปในพื้นที่เดียวกัน ผลที่ได้รับคือ พืชพรรณธัญญาหารไร้สารพิษ 100 % ที่ถูกโรคหรือแมลงต่างๆ เข้าทำลายน้อยมากจนแทบไม่มี การไม่ใส่ปุ๋ยเคมีก็เพราะเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น เมื่อไม่มีการไถพรวนและสารเคมีกำจัดศัตรูพืช พื้นดินก็มีความอุดมสมบูรณ์ในตัวแล้ว ปุ๋ยเคมีเป็นสิ่งที่แปลกปลอมของธรรมชาติ หากใช้นานวันเข้าจะทำให้ดินจืด และขาดความอุดมสมบูรณ์ไปในที่สุด ชาวชุมชนบำรุงพืชของพวกเขา ด้วยปุ๋ยหมักจากขี้เลื่อยเก่าและซากพืชต่างๆ ที่ไม่ได้ใช้แล้ว ผลผลิตที่ได้ก็เป็นที่น่าพอใจ และมีเพียงพอสำหรับทุกคนด้วย การไม่กำจัดวัชพืช

เพราะเห็นว่าพืชที่ไม่ได้เป็นศัตรูที่นำกลัวในการเพาะปลูก การมีพืชขึ้นในพื้นที่กสิกรรมเป็นเรื่องปกติธรรมดาอยู่แล้ว เมื่อธรรมชาติไม่ได้ถูกรบกวนจากสิ่งทีคนภายนอกเรียกว่าปัจจัยทางการเกษตรมาตั้งแต่ต้น ความสมดุลซึ่งเป็นกลไกควบคุมซึ่งกันและกันก็จะเกิดขึ้น ตั้งแต่ชาวชุมชนเพาะปลูกตามหลักกสิกรรมธรรมชาติมา ก็ไม่พบว่าพืชชนิดใดที่แพร่ขยายเพิ่มปริมาณ ยึดครองพื้นที่เพาะปลูกจนควบคุมไม่ได้เลยสักครั้ง

หากได้ไปเดินเที่ยวชมพื้นที่เพาะปลูกซึ่งมีอยู่หลายแห่งของชุมชนแล้ว จะพบว่ามีความแตกต่างจากพื้นที่เกษตรทั่วไปมาก ผู้ที่ยังไม่เข้าใจระบบกสิกรรมธรรมชาติอาจเห็นว่า ควรมีการกำจัดพืชเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด สบายตาบ้าง แต่สำหรับชาวชุมชนศิระะอโคกแล้ว ผืนนาที่มีหญ้าขึ้นแซมต้นข้าว สวนผลไม้ที่รกเขียวครึ้มไปทั้งสวน มีสัตว์เล็กสัตว์น้อยหลายชนิดอาศัยอยู่ร่วมกัน เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์สูงกว่าพื้นที่เกษตรใดๆ และจะเป็นแหล่งทำกินที่สำคัญ ตกทอดไปยังคนรุ่นหลังอีกหลายชั่วคน สิ่งที่ทำควบคู่ไปกับการเพาะปลูก คือ การเก็บรวบรวมเมล็ดพืชพันธุ์ดีหลายๆชนิด เพื่อไว้ใช้ในการปลูกครั้งหน้า รวมถึงมีเป้าหมายที่ชัดเจน ในการเสาะหาพันธุ์พืชพื้นเมืองของไทยที่เกือบจะสูญหายไป เช่น พันธุ์ข้าวบางชนิด มาอนุรักษ์โดยการปลูกและขยายพันธุ์ไว้ในชุมชน

ศักยภาพในการดำเนินงานเพื่อการพึ่งตนเอง

1. ความสามารถในการใช้ทรัพยากร ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน ดังนี้ คือ

1.1 การใช้ที่ดิน พื้นที่ภายในชุมชนศิระะอโคกมีประมาณ 117 ไร่ แบ่งเป็น 2 เขต คือ เขตพุทธสถาน และเขตหมู่บ้าน เขตในพุทธสถานอยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายสงฆ์ และเขตหมู่บ้านอยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายฆราวาส พื้นที่ของทั้งสองเขต ถูกจัดการให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างสูงสุด หลายสถานที่สามารถใช้ทำประโยชน์ได้มากกว่าหนึ่งอย่าง ที่ว่างเล็กๆน้อยๆตามบ้านเรือนและแนวถนนในชุมชน ได้มีการปลูกพืชที่ใช้ประโยชน์ได้ เช่น อัญชัน ลงไป

พื้นที่กสิกรรมที่ตั้งอยู่ภายนอกกว่า 400 ไร่ ถูกสร้างให้เป็นแหล่งผลิตพืชพรรณธัญญาหารที่สำคัญของชุมชน มีผลผลิตไว้บริโภคและใช้สอยตลอดทั้งปี พืชชนิดใดที่ใช้แล้วหมดไป ก็ปลูกหมุนเวียนกันไปไม่ให้ขาด นาข้าวหลังจากที่เก็บเกี่ยวข้าวแล้ว ก็จะตัดแปลงเป็นที่เพาะปลูกพืชชนิดอื่นต่อไป

1.2 การใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการทำกสิกรรมธรรมชาติของชาวศิระะอโคก จะเน้นแรงงานคนเป็นหลัก อุปกรณ์การเกษตรที่ใช้จึงเป็นประเภทจอบ เสียม เป็นต้น ยกเว้นแต่การนวดข้าว

สีข้าวที่ต้องใช้เครื่องทุ่นแรงเข้าช่วย เช่น เครื่องนวดข้าว โรงสี และเครื่องอบลดความชื้น ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับธุรกิจผลิตข้าวกล้องของชุมชน

ฐานงานบางฐานต้องมีวัสดุอุปกรณ์เพื่อช่วยในการผลิต เด็กชั้นมัธยมปลายในแต่ละฐาน จะมีความชำนาญในการใช้เครื่องมือมากกว่าเด็กชั้นมัธยมต้น เพราะมีโอกาสได้สัมผัสกับเครื่องมือบ่อยครั้งกว่า หลังการใช้งาน อุปกรณ์และเครื่องมือประจำฐานต่างๆ จะได้รับการทำความสะอาด ดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพเดิมเสมอ เพื่ออายุการใช้งานที่คุ้มค่าสูงสุด และหากมีการชำรุดเสียหาย ก็จะไปซ่อมแซม ถ้าไม่อาจซ่อมแซมได้ ก็จะตัดแปลงนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นต่อไป

อาจกล่าวได้ว่า การทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อการพึ่งตนเองในชุมชน ยังใช้แรงงานคนเป็นหลัก โดยมีวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เป็นตัวช่วยเสริม การเลือกสรรอุปกรณ์ใดๆ มาใช้ ก็ขึ้นอยู่กับความจำเป็นว่ามีมากน้อยเพียงใด

1.3 การบริหารเงิน เงินหมุนเวียนที่ชุมชนศึระะอโคกใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ได้มาจาก 3 ส่วนด้วยกัน คือ

1. เงินจากการขายสินค้าของชุมชน ซึ่งเป็นเงินที่มีความสำคัญมากที่สุด ในการส่งเสริมสนับสนุนให้กิจกรรมกิจการต่างๆ ของชุมชนก้าวไปข้างหน้าอยู่ตลอดเวลา สินค้าที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนเป็นอย่างมาก มาจากฐานงานต่างๆ ได้แก่ ร้านน้ำใจ บ้านแกมพู บ้านยาดี โรงสี เป็นต้น

2. เงินทุนที่ได้จากหน่วยงานราชการ เงินส่วนนี้ได้จากการเขียนโครงการขอทุนเสนอต่อหน่วยงานต่างๆ ของราชการ เงินทุนที่ได้รับในแต่ละครั้ง จะนำไปพัฒนาในส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรง โดยไม่นำไปปะปนกับส่วนอื่นๆ

3. เงินที่ได้จากการบริจาคของญาติธรรม การบริจาคเงินให้กับชาวอโคก ไม่ว่าจะ เป็นชุมชนใด ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า ต้องมีโอกาสมาสร้างความคุ้นเคย เรียนรู้วิถีชีวิตของชาวอโคกครบ 7 ครั้ง และอ่านหนังสือของอโคกครบ 7 เล่มเสียก่อน จึงจะยินยอมให้ทำการบริจาคได้

การเงินของชุมชนศึระะอโคกไม่เคยต้องพบกับภาวะที่ฝืดเคือง แม้ในเดือนหนึ่งๆ จะมีรายรับเข้ามาเป็นจำนวนเงินที่สูงมาก แต่เมื่อหักจากค่าใช้จ่ายทุกอย่างแล้ว จะเหลือเพียงเงินจำนวนหนึ่งซึ่งเพียงพอที่จะใช้ในปัจุบัน แต่ไม่มากพอที่จะเก็บเป็นทุนสำรองไว้ใช้ในอนาคตยามขัดสนได้ ถึงกระนั้น ชาวชุมชนก็ไม่เคยหวาดกลัวว่าต้องพบกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ เหมือนที่สังคมภายนอกเคยพบมาแล้ว เพราะพวกเขาเชื่อมั่นว่า คนทำดีย่อมได้ดี และไม่มีวันล้มเหลว

2. ความสามารถในการจัดการบุคลากร

การจัดคนในการทำงาน ยึดความสมัครใจ ความเหมาะสม และเมตติของส่วนรวมเป็นหลัก ตัวหลักแต่ละคนจะรับผิดชอบหน้าที่ๆ แตกต่างกันไป กว่าครึ่งหนึ่งซึ่งจบการศึกษาระดับปริญญาตรี จะเป็นคุณครูสอนหนังสือให้กับเด็กชั้นมัธยม ควบคู่ไปกับการทำงานในด้านอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่ก็มักจะมี

ได้ทำงานที่ไม่ตรงกับสาขาวิชาที่เรียนจบมานัก แต่อาศัยความขยันหมั่นเพียร ตั้งใจใฝ่รู้จริงจัง ก็ทำให้สามารถรับผิดชอบงานนั้นๆได้เป็นอย่างดี ส่วนเด็กอุดมศึกษาที่มีความรู้ในระดับหนึ่ง ก็จะรับหน้าที่สอนหนังสือน้องๆชั้นประถมไป งานอื่นๆ เช่น งานต้อนรับผู้มาเยี่ยมชมชุมชน เกือบทุกคนเคยมีโอกาสมามากแล้ว เพราะไม่ใช่หน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ ส่วนการเป็นวิทยากรรับเชิญทั้งในและนอกสถานที่ ซึ่งต้องอาศัยผู้ชำนาญและจริงจัง ครูขวัญดินและครูแก่นฟ้าจะได้รับหน้าที่นี้ไป

ระบบการบริหารงานของชุมชน ไม่มีหัวหน้าหรือลูกน้อง มีแต่ความเป็นเพื่อนร่วมงานกันเท่านั้น ทุกคนไว้ใจและให้เกียรติกันและกัน ไม่มีการก้าวก่ายหน้าที่หรือทำงานซ้ำซ้อน ใครมีหน้าที่อะไรก็ต้องทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด หากมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้น ก็พร้อมที่จะยอมรับฟังคำติเตียน และคำแนะนำจากผู้อื่นอย่างไม่โกรธเคือง เพื่อนำไปแก้ไขสิ่งที่ทำพลาดไปให้ดีกว่าเดิม

3. ความสามารถในการติดต่อประสานงาน

บทบาทในการช่วยเหลือสังคมที่แสดงออกอย่างเด่นชัดของสังคมนี้อาจได้แก่ การเติมใจต้อนรับและถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้มาเยี่ยมชมอย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นการมาของหน่วยงานทางราชการ เอกชน หรือกลุ่มบุคคลทั่วไป และไม่ได้จำกัดเฉพาะผู้มาเยือนจากต่างถิ่นเท่านั้น แต่รวมถึงชาวบ้านในละแวกใกล้เคียงด้วย เมื่อชุมชนนี้ระงับโครงการเป็นที่ยุติของคนภายนอกมากขึ้น การติดต่อประสานงาน การขอความร่วมมือ และความช่วยเหลือต่างๆ ก็ดำเนินไปด้วยความสะดวกยิ่งขึ้น ในส่วนของการขอความช่วยเหลือจากภายนอก จะอยู่ในรูปแบบของการเสนอโครงการต่อหน่วยงานต่างๆ เพื่อขอทุนมาพัฒนากิจกรรมภายในชุมชน ซึ่งก็มักจะได้รับคัดเลือกให้ได้รับทุนนั้นๆอยู่เสมอ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนนี้ระงับโครงการกับชุมชนอื่นๆของสันติอโศก ก็เป็นไปอย่างราบรื่น มีการช่วยเหลือและแบ่งปันซึ่งกันและกันในโอกาสต่างๆอยู่เสมอ

4. ความสามารถในการทำกิจกรรมธรรมชาติ

การทำกิจกรรมธรรมชาติในยุคเริ่มต้นของการสร้างชุมชน ยึดหลักง่ายๆ คือ ต้องกินต้องใช้ พืชชนิดใด ก็ปลูกพืชชนิดนั้นให้มากๆ เพื่อจะได้ไม่ต้องซื้อหาจากภายนอก พืชชนิดใดที่มีประโยชน์แต่ในชุมชนยังไม่มี ก็เสาะหามาขยายพันธุ์เอาไว้ การเริ่มต้นในขณะนั้นเสมือนการลองผิดลองถูก บางครั้งผลผลิตที่ได้ก็ไม่ดีอย่างที่หวังไว้ อาศัยประสบการณ์ที่เพิ่มพูนขึ้นตามวันเวลา และการศึกษาจากผู้ที่เคยทำจนประสบความสำเร็จมาแล้ว การทำกิจกรรมธรรมชาติของชาวชุมชนจึงมีพัฒนาการในทางที่ดีขึ้นมาตามลำดับ จากในอดีตที่เคยผลิตอาหารเพื่อใช้บริโภคในชุมชนเพียงอย่างเดียว ทุกวันนี้นอกจากชาวชุมชนจะได้กินอย่างอิ่มหนำแล้ว ผลผลิตส่วนหนึ่งยังมีเหลือเพื่อขาย สร้างรายได้ให้กับชุมชนอีกด้วย

ปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งตนเอง

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าปัจจัยหลายๆปัจจัย ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองของชุมชนศีระะอโคก ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและผู้นำกลุ่ม

ย้อนหลังกลับไปในปี พ.ศ. 2519 ธรรมสถานเกษอโคกซึ่งเป็นชื่อในอดีตของพุทธสถาน ศีระะอโคกในขณะนั้น ได้ถือกำเนิดขึ้นจากศรัทธาของคนเพียงไม่กี่คนที่มีต่อพระโพธิ์รักษ์ ปัจจุบัน เวลาได้ผ่านมา 23 ปีแล้ว จากพุทธสถานที่เรียบง่ายไม่ต่างไปจากป่าช้า มีเพียงสมณะประจำอยู่ไม่กี่รูป ได้กลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ประกอบไปด้วยโครงสร้างสำคัญ 3 ส่วน คือ บ้าน วัด โรงเรียน มีสมาชิกทุกเพศทุกวัยจากทุกภาคทั่วประเทศกว่า 300 คน การที่คนจำนวนมากซึ่งมีพื้นฐานชีวิตที่แตกต่างกันไป ตัดสินใจละทิ้งสังคมเก่าๆ มาใช้ชีวิตร่วมกันอย่างเรียบง่าย สมณะ ก็เนื่อง จากเหตุผลที่ว่า สังคมที่พวกเขาจากมาไม่ใช่สังคมที่แสวงหา ไม่ใช่สังคมที่เหมาะสมกับพวกเขา เมื่อ ได้พบกับสันติอโคกและสมณะโพธิ์รักษ์ ความคิดที่เคยสับสนเลื่อนลางกลับชัดเจนขึ้น และเกิดความ เชื่อมั่นขึ้นมาเป็นลำดับว่า ได้พบสังคมและหมู่กลุ่มที่แสวงหาแล้ว และเพื่อเป็นการพิสูจน์ว่าสิ่งที่ตนเองคิดถูกหรือผิด หลายต่อหลายคนจึงได้ตัดสินใจครั้งสำคัญในชีวิต เข้าร่วมหมู่กลุ่ม เผชิญหน้ากับความยากลำบากอย่างจริงจัง เพื่อพิสูจน์สิ่งต่างๆด้วยตนเอง เมื่อเวลาผ่านไป สิ่งที่เคยคิดว่าถูกก็ยังคงถูกเช่นเดิม จากความเชื่อมั่นธรรมดาก็กลายเป็นความศรัทธาสูงสุด ไม่ลังเลแล้วว่าชีวิตได้เดินมา ผิดทาง และพร้อมเสมอที่จะก้าวไปข้างหน้าเช่นเดียวกับผู้ร่วมอุดมการณ์คนอื่น

ความศรัทธาที่ชาวศีระะอโคกและชาวอโคกกลุ่มอื่นๆมีต่อพระพุทธศาสนาและสมณะโพธิ์รักษ์ มากมายเกินกว่าจะประมาณได้ เพราะได้พิสูจน์ด้วยตนเองแล้วว่า สิ่งที่สมณะโพธิ์รักษ์พูดหรือสั่งสอนล้วนแล้วแต่เป็นสัจจะ หนทางที่สมณะโพธิ์รักษ์พาเดินสวนกระแสสังคม เป็นหนทางที่ถูกต้อง สังคมในอุดมคติที่พวกเขาช่วยกันสร้างขึ้น เป็นสังคมของผู้รักษาศีลปฏิบัติธรรม ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย สมณะ อนุรักษ์ความเป็นไทย ใกล้ชิดผูกพันกับธรรมชาติ ช่วยเหลือจุนเจือหยิบยื่นน้ำใจให้กันและกัน เสมือนญาติพี่น้อง สร้างสรรกิจกรรมการผลิตต่างๆขึ้นเอง โดยลดการพึ่งพาปัจจัยจากภายนอกให้มากที่สุด ท่ามกลางภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น สังคมภายนอกได้รับความกระทบกระเทือนอย่างทั่วหน้า แต่ชุมชนศีระะอโคกยังยืนหยัดได้อย่างสง่างาม และเป็นที่พึ่งพิงของผู้อื่นได้อีก ชุมชนพึ่งตนเองในลักษณะเช่นนี้ จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลย หากไม่มีพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว และผู้นำกลุ่มเป็นศูนย์รวมของจิตใจ

2. ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรและพลังของชุมชน

คนกลุ่มหนึ่งที่มีอุดมการณ์เหมือนกัน แสวงหาในสิ่งเดียวกัน ผ่านความยากลำบากและอุปสรรคมาด้วยกัน ย่อมผูกพันลึกซึ้งดุจญาติพี่น้อง ชุมชนศิระระอโคกก็เป็นเช่นนั้น บุคลากรในชุมชนประกอบด้วยคนทุกเพศทุกวัย ต่างถิ่นฐาน ต่างฐานะ แต่มาอยู่รวมกันเหมือนเครือญาติขนาดใหญ่ ร่วมแรงร่วมใจกันทำงานในหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด โดยไม่เกียจคร้านหรือปริปากบ่น คนในลักษณะนี้หนึ่งคน ถือว่าเป็นคนที่มีคุณภาพ เมื่อคนมีคุณภาพหลายร้อยคนมาอยู่รวมกัน ย่อมก่อให้เกิดสังคมที่มีคุณภาพขึ้นมา การพึ่งพาตนเองได้อย่างทุกวันนี้ ไม่ได้เกิดขึ้นจากการกระทำของคนเพียงคนเดียว แต่เกิดขึ้นจากแรงกายแรงใจของสมาชิกทุกคน พลังของชุมชนที่เข้มแข็ง ย่อมมีแรงผลักดันอันมหาศาล ให้นำพามุกกลุ่มมุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ แม้จะมีอุปสรรคมาขวางหน้า ก็พร้อมที่จะฝ่าฟัน โดยไม่หวาดกลัวในสิ่งใดๆ การสร้างคนให้มีคุณภาพเพื่อสืบสานอุดมการณ์ต่อไป ยังคงดำเนินการอยู่อย่างไม่หยุดนิ่ง ผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในวันนี้ กำลังรอคอยและเฝ้าดูแลูกๆรุ่นหลัง ที่กำลังจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคตว่าจะพาชุมชนก้าวไปในทิศทางใดด้วยความตั้งใจ

3. ปัจจัยเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อการพึ่งตนเอง

กิจกรรมเพื่อการพึ่งตนเองทั้ง 38 ฐานงาน ครอบคลุมและส่งเสริมความพร้อมให้กับชุมชนศิระระอโคกในเกือบทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านกสิกรรม ด้านโรงเห็ด ด้านสมุนไพร ด้านอุตสาหกรรม ด้านพาณิชย์ ด้านบริการ และด้านสาธารณสุข ทุกๆฝ่ายทำงานอย่างเป็นระบบ สอดประสานเชื่อมโยงกันอย่างลงตัว โดยยึดหลักการที่ว่า ประโยชน์สูง ประหยัดสุด เช่น เมื่อฝ่ายหนึ่งผลิตวัตถุดิบ จะมีอีกฝ่ายหนึ่งนำวัตถุดิบนั้นไปใช้ผลิตสิ่งอุปโภคบริโภคในชุมชน รวมถึงทำเป็นสินค้าขายออกสู่ภายนอก สิ่งที่เหลือจากการผลิตก็决不ทิ้งขว้าง แต่จะมีอีกฝ่ายหนึ่งมารับไป เพื่อตัดแปลงให้สามารถใส่ประโยชน์ในอีกรูปแบบหนึ่งได้ เป็นต้น ในการทำงาน ไม่มีใครได้รับเงินเดือน แม้จะไม่มีเงินติดตัวเลยสักบาทเดียว แต่ชาวชุมชนก็สามารถอยู่ได้อย่างมีความสุข เพราะพึงพอใจในสวัสดิการที่ได้รับแล้ว เช่น มีอาหารให้บริโภคอย่างเต็มอิ่ม มีของใช้จำเป็นส่วนตัวให้ใช้ มีโรงเรียนสำหรับเด็กๆ มีการรักษาพยาบาลในยามที่เจ็บป่วย รวมไปถึงเมื่อเสียชีวิตก็มีพิธีเผาศพให้ จนสามารถกล่าวได้ว่าชุมชนศิระระอโคกมีทุกสิ่งทุกอย่างที่คนสมถะ เรียบง่ายคนหนึ่งจะต้องการ เมื่อชีวิตรู้จักพอ อุปโภคบริโภคแต่สิ่งจำเป็นและมีประโยชน์ ก็แทบจะไม่จำเป็นต้องพึ่งพาสิ่งต่างๆจากภายนอกเลย เพราะลำพังแค่สิ่งต่างๆที่ชุมชนมีให้ ก็เพียงพอต่อการดำรงชีวิตเพื่อปฏิบัติธรรมแล้ว

ปัญหาและอุปสรรคของชุมชนศิระะอโศก

อุปสรรคในการทำงานซึ่งมีเพียงเรื่องเดียวของชุมชนศิระะอโศก คือ การขาดแคลนแรงงาน ตรงจุดนี้ชาวชุมชนไม่ได้มองว่าเป็นปัญหา แต่มองว่าเป็นสิ่งที่ขัดขวางการขยายงานออกไปเท่านั้น การแก้ไข คือ ทุกคนต้องทำใจยอมรับ ยอมเหน็ดเหนื่อย และเสียสละเวลาส่วนตัวเพื่องานของส่วนรวม ทำให้ดีที่สุด จนสุดความสามารถที่คนๆหนึ่งพึงจะทำได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานต่าง ๆ ของชุมชน

1. ในการให้ความช่วยเหลือกับสังคมภายนอก ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ แม้จะเป็นสิ่งที่ดี แต่ทุกฝ่ายควรร่วมกันพิจารณาอย่างรอบคอบ เพื่อกำหนดขอบเขตที่เหมาะสมในการให้ความช่วยเหลือ เพราะสิ่งนี้จะมีผลกระทบโดยตรงกับจุดยืนของชุมชนว่าจะดำเนินไปในทิศทางใด และสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ สมาชิกทุกคนมีความพร้อมแค่ไหน กับการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้น

2. ในการขยายงานด้านต่างๆของชุมชนออกไปในอนาคต ควรคำนึงถึงความจำเป็นและความเหมาะสมให้มาก โดยเฉพาะในเรื่องการทำกิจกรรมธรรมชาติ ซึ่งศิระะอโศกสามารถทำได้อยู่แล้ว หากมุ่งไปที่การผลิตเป็นสินค้าขายออกสู่ภายนอกมากเกินไป คงต้องนำเครื่องทุ่นแรง และเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เข้ามาใช้มากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งทำให้งานไกลจากธรรมชาติออกไปทุกที จนไม่สามารถคงรูปแบบการทำกิจกรรมธรรมชาติแบบเดิม ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนศิระะอโศกไว้ได้อีก

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำรูปแบบการดำเนินงานเพื่อการพึ่งตนเองไปประยุกต์ใช้กับสังคมอื่น

1. ในแง่ของการทำกิจกรรมธรรมชาติ ซึ่งมีหลักการสำคัญ คือ ลดการเข้าไปยุ่งเกี่ยวแทรกแซงกับกลไกการทำงานของธรรมชาติให้มากที่สุด หลายๆบุคคลและหลายๆพื้นที่ นอกเหนือจากชุมชนชาวอโศกก็ถือปฏิบัติกันอยู่ เพียงแต่เรียกขานในชื่อที่แตกต่างกันไป เมื่อพิจารณาตามความจริงของสังคมปัจจุบัน เป็นการยากที่วิถีการเกษตรของเกษตรกรไทยส่วนใหญ่ ซึ่งเจริญรอยตามชาติตะวันตกทุกฝัก้ว จะเบนเข็มเดินย้อนกลับไปสู่สังคมเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม ที่บรรพบุรุษของเราเคยเป็น แต่ก็เป็นเรื่องที่น่ายินดี ที่ยังมีคนอีกจำนวนหนึ่งยังยึดมั่นอยู่กับความเป็นไทย ดำเนินชีวิตสวนกระแสวัฒนธรรมของต่างชาติได้อย่างเข้มแข็ง ผู้วิจัยเห็นว่าการทำกิจกรรมธรรมชาติของชาวอโศก หากบุคคลภายนอกคนหนึ่ง นำไปปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่เกษตรของตน ก็จะสามารถจะเลี้ยงชีวิตตนเองและครอบครัวให้อยู่รอดได้ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องมาจากพื้นฐานของความ

ประหยัด พอเพียง และรู้จักนำทรัพยากรที่มีอยู่ในไร่นามาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ถ้ามีเพียงที่ว่าง หลังบ้านไม่กี่ตารางวา การหาพืชผักสวนครัวหลายๆชนิดมาปลูกไว้กินไว้ใช้เพื่อลดรายจ่าย ก็ถือว่าเป็นการเริ่มต้นที่ดีไม่น้อย การประหยัดไม่ควรจำกัดเฉพาะเรื่องการบริโภคอย่างเดียว การใช้น้ำ ไฟ กระดาษ ฯลฯ ในชีวิตประจำวัน ก็ควรเป็นไปในทิศทางเดียวกันด้วยเช่นกัน

2. ในแง่ของการดำเนินงานด้านอื่นๆ ที่ประสบความสำเร็จก็เนื่องจากชาวชุมชนมีความสามัคคี สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ในสังคมภายนอกก็มีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมหาเลี้ยงชีพ ซึ่งพบเห็นได้อยู่เสมอ เช่น การรวมกลุ่มของเกษตรกรและแม่บ้านเกษตรกร เป็นต้น แต่กลุ่มในลักษณะนี้ ต้องล่มสลายหายไปกับวันเวลาก็มีอยู่เป็นจำนวนมาก หมู่กลุ่มที่ยังทำงานร่วมกันอย่างเหนียวแน่น สร้างชื่อเสียงจนเป็นที่รู้จักในสังคม ก็มีอยู่ไม่ใช่น้อย เมื่อพิจารณาจะพบว่า กลุ่มที่ประสบความสำเร็จจะมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจร่วมกัน ซึ่งสำคัญมากกว่าผลประโยชน์ ผลตอบแทนที่ทุกคนจะได้รับอย่างเท่าเทียม บางกลุ่มยึดถือสัจจะ บางกลุ่มยึดถือเชื่อมั่นในตัวผู้นำกลุ่ม การสร้างกลุ่มให้ประสบความสำเร็จได้นั้น สิ่งสำคัญที่สุดอยู่ที่ตัวของสมาชิกทุกคน เมื่อมีทัศนคติ อุดมการณ์ ความต้องการ ที่มุ่งไปในทิศทางเดียวกัน ย่อมทำงานและสร้างผลงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพในที่สุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการทำกิจกรรมธรรมชาติของแต่ละชุมชนของสันติอโศก ว่าแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด
2. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ระหว่างการทำกิจกรรมธรรมชาติ กับการทำเกษตรกรรมเคมีในพื้นที่เท่าๆกัน การเกษตรในรูปแบบใดจะให้ผลผลิตในปริมาณที่สูงที่สุด